

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

УДК 371.214.41

ТОМЕНКО О. А., ДЕМЕНКОВ Д. В.

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

Сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами

Анотація. Мета: дослідити сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами. **Матеріал і методи:** аналіз науково-методичної і спеціальної літератури та матеріалів мережі Інтернет, педагогічне спостереження. **Результати:** розглянуто питання сучасного стану організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу зі школярами. Висвітлено питання нормативно-правового, методичного, організаційного забезпечення гурткових занять із футболу. **Висновки:** визначено ряд не вирішених питань організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу. З метою підвищення ефективності впровадження футболу в загальноосвітній навчальній закладі визначено напрями удосконалення організаційно-методичного забезпечення в межах гурткової роботи з футболу.

Ключові слова: школярі, організаційно-методичне забезпечення, гурткові заняття з футболу.

Вступ. Популярним видом фізичної активності як серед школярів, так і загалом серед молоді є футбол, оздоровчий вплив якого широко застосовується в практиці загальноосвітніх навчальних закладів (А. В. Дулібський, 2001; В. М. Шамардін, 2002; В. М. Костюкевич, 2006; F. M. Impellizzeri, 2006; J. Mallo, 2008 та ін.). Однак, слід відзначити, що, не зважаючи на популярність футболу серед кілької молоді, в навчальних закладах України він ще не використовується як ефективний засіб подолання факторів ризику багатьох хронічних захворювань, а також формування й ведення здорового способу життя, відволікання дітей та молоді від негативного впливу «вулиці».

Зниження рухової активності, фізичного розвитку, захворювання опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи – далеко не повний список проблем «сучасної школи», які, на жаль, неможливо вирішити тільки уроками фізичної культури, рухливими перервами, фізкультхвилинками та фізкультпаузами.

Загальний стан здоров'я учнів погіршується, спостерігається зниження порогу життєстійкості, витривалості, а також скорочення резервних сил організму [3].

Проблема недостатності рухової активності учнів здебільшого є наслідком інтенсифікації сучасного навчального процесу і малої кількості годин, відведених на заняття фізичною культурою в школі. Передбачається, що у вирішенні проблеми значну роль має відіграти ефективна організація фізичного виховання учнів із використанням різноманітних додаткових видів рухової активності в позаурочний час з метою всебічного розвитку особистості школярів [8].

Відомо, що оптимальний рівень рухової активності позитивно впливає на цілий комплекс показників, які визначають поняття «фізичне здоров'я» [4].

У цьому руслі зростає значення гурткової роботи як засобу додаткової рухової активності, фізкультурної освіти та збереження здоров'я школярів.

Проведення гурткових занять з футболу в загальноосвітній школі – одна з найважливіших умов реалізації системи освіти дитячо-юнацького футболу в Україні, яка зможе залучити в єдину ефективну структуру різні напрями навчально-тренувального процесу

в дитячо-юнацькому футболі.

В Україні створено систему безперервної футбольної освіти: шкільний урок з футболу – змагання «Шкіряний м'яч» – Дитячо-юнацька футбольна ліга. Саме у цьому й полягають основи перспектив і потенціалу суспільно значущого змісту програми розвитку футболу та її подальшого вдосконалення та втілення в життя [10].

Ефективність системи з точки зору спортивних результатів має забезпечити відбір обдарованих дітей та наступність і безперервність в їх футбольній освіті [7]. Відправною точкою у цьому, поряд з уроком фізичної культури з елементами футболу, мають стати гуртки з футболу при загальноосвітніх школах.

Ефективне функціонування системи шкільної футбольної освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, кадрового, науково-методичного, фінансового, матеріально-технічного забезпечення.

Саме сьогодні ми зіштовхуємось з проблемами пошуку найбільш ефективних засобів, методів розв'язання того чи іншого завдання фізичного виховання в гурткових заняттях з футболу, однак сучасний стан організаційно-методичного забезпечення не дає змогу вирішити нагальні питання організації та проведення гурткових занять з футболу.

Проблему побудови уроків футболу в загальноосвітній школі досліджували А. В. Попов (2000), К. Л. Віхров, Є. В. Столітенко (2001, 2002, 2004, 2013), В. М. Костюкевич (1997, 2006) та ін.

На сьогодні достатньо вивчені питання щодо відбору юних футболістів (Л. Качани, Л. Горський, 1984; А. П. Золотарев, 1997; Б. М. Бойченко, 2003 та ін.), планування тренувального процесу (Г. А. Голденко, 1984; Л. Р. Айрапетянц, 1992; І. Г. Максименко, 2001, 2004; Г. А. Лисенчук, 2004), розвитку фізичних якостей (В. М. Шамардін, 1984; Л. В. Волков, 1988; М. М. Булатова, 1996; А. В. Дулібський, 1999, 2001), формування індивідуальної техніко-тактичної майстерності (А. В. Петухов, 2006), методики навчання та тренування (Р. И. Нуримов, 2005). Однак практично поза увагою дослідників залишається проблема організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу для школярів в умовах розвитку та нових вимог сучасної освіти, крім того, значна частина розроблених матеріалів спирається на старі програми з фізичної

культури, навчальну програму для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів [5], навчально-методичний посібник «Футбол у школі», які розроблені до затвердження нових програм з фізичної культури і не враховують взаємозв'язок програмного матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем «футбол», інноваційні підходи у фізичному вихованні школярів, що безумовно знижує ефективність гурткової роботи з футболу.

Виходячи з цього, науково-методичне обґрунтування організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах є актуальним науковим напрямком у теорії та методиці фізичного виховання школярів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено у відповідності до плану науково-дослідної роботи СумДПУ ім. А. С. Макаренка, Зведеного плану на 2011–2015 рр. за темою «Підвищення рівня здоров'я і фізичної підготовленості різних груп населення засобами фізичної культури» (державний реєстраційний номер 0111U005736).

Мета дослідження: дослідити сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу зі школярами.

Матеріал і методи дослідження: аналіз науково-методичної і спеціальної літератури та матеріалів мережі Інтернет, педагогічне спостереження.

Результати дослідження та їх обговорення. Футбол за часи незалежності України набув значного розвитку. Введення третього уроку – уроку з футболу листом Міністерства освіти і науки України від 23.07.2001 № 1/9–264 в загальноосвітніх навчальних закладах можна вважати як значний поштовх у розвитку шкільного футболу. Запровадження третього уроку фізичної культури у школах України передбачено Законом України «Про фізичну культуру і спорт» (введений в дію постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1993 р.) та Цільовою комплексною програмою «Фізичне виховання – здоров'я нації», затвердженою указом Президента України від 1 вересня 1998 р. Одним з напрямків здійснення цієї програми було прийняття Цільової комплексної програми розвитку футболу на 1997–2002 рр. та постанови Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 р. № 904, а також Комплексної програми розвитку футболу на 2004–2008 роки [6]. На основі цієї програми 30 листопада 2005 року був укладений Договір про взаємодію Міністерства освіти і науки України і Федерації футболу України щодо розвитку шкільного футболу в загальноосвітніх навчальних закладах України в 2005–2008 рр. 11 грудня 2012 року договір було пролонговано на 2013–2016 роки. Відповідно до цього договору були визначені обов'язки сторін щодо розвитку шкільного футболу в Україні. До спільних обов'язків сторін віднесли [2]:

- щорічне проведення разом з Асоціацією аматорського футболу України Всеукраїнських змагань на призи клубу «Шкіряний м'яч», сприяння участі команд з кожного району України у всіх вікових групах;
- щорічне проведення національних турнірів зі шкільного футболу серед дівчат;
- реалізацію міжнародних та національних соціальних проектів розвитку шкільного футболу – «Відкриті уроки футболу», «Відкриті розважальні футбольні

школи» (спільно з SIDA – Шведським агентством міжнародного розвитку і Міністерством внутрішніх справ України) та «Чесна гра» (спільно з GIZ – Німецьким бюро міжнародного співробітництва);

- організацію роботи регіональних центрів розвитку дитячо-юнацького футболу, використовуючи вищевказані соціальні проекти. Сприяння організації відповідних спеціалізованих класів у загальноосвітніх навчальних закладах та спортивно-оздоровчих таборів;

- впровадження в роботу шкіл існуючих та розробка нових методичних матеріалів зі шкільного футболу для вчителів фізичної культури та учнів (посібники, навчальні комп'ютерні програми тощо), залучаючи до їх створення провідних фахівців футболу;

- проведення курсової підготовки вчителів фізичної культури з методики навчання футболу в школі;

- проведення заохочувальних всеукраїнських заходів для вчителів фізичної культури та учнів: конкурс на кращий інноваційний урок фізичної культури та кращий урок з елементами футболу, День масового футболу УЄФА в Україні та Всеукраїнське спортивне свято «Олімпійський урок»;

- щорічний аналіз на спільних засіданнях і всеукраїнських семінарах стану розвитку шкільного футболу та ходу виконання цього Договору;

- сприяння популяризації шкільного футболу та широкому висвітленню спільних заходів у засобах масової інформації.

До зобов'язань Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України відповідно договору було віднесено пропагування та сприяння серед загальноосвітніх навчальних закладів організації роботи гуртків з футболу, починаючи з молодших класів.

До зобов'язань Федерації футболу України віднесено:

- надання допомоги загальноосвітнім навчальним закладам у всіх регіонах України у встановленні спортивних майданчиків та футбольних полів зі штучним покриттям;

- надання допомоги загальноосвітнім навчальним закладам у всіх регіонах України в забезпеченні футбольними м'ячами;

- надання допомоги кращим загальноосвітнім навчальним закладам з розвитку шкільного футболу в забезпеченні комплектами інвентарю та методичних матеріалів «Все для уроку футболу».

У 2005 році розроблена навчальна програма для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Навчальний матеріал програми передбачає вивчення теоретичних питань з футболу, фізичної, технічної, тактичної підготовки, домашніх завдань і контрольних навчальних нормативів і вимог. Однак, на наш погляд, діюча програма потребує удосконалення, а саме:

- урахування наступності програмно-нормативного забезпечення між молодшою та середньою школою;

- урахування базових умінь та навичок, які повинні отримати школярі відповідно до програми;

- урахування наступності у вивчені елементарних теоретичних знань з фізичної культури між початковою та середньою школою;

- установа взаємозв'язку програмно-матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем «футбол»;
- уточнення та доповнення вправ для розвитку фізичних якостей у різних вікових періодах;
- включення до змісту навчальної програми орієнтовної сітки розподілу навчальних годин;
- включення до змісту пояснювальної записки, яка б у повній мірі розкривала особливості реалізації навчальної програми;
- доповнення змісту програми орієнтовними контрольними нормативами фізичного розвитку та підготовленості школярів.

Стрімкий розвиток програмного матеріалу, як уроку фізичної культури з елементами футболу [9], так і гурткової роботи з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах відбувся протягом 2008–2013 років. За ці роки розроблено та впроваджено навчально-методичний посібник «Футбол у школі» [1], у якому розглянуті методичні й організаційні питання навчання футболу і проведення занять з цієї гри в школі, історія футболу, техніка і тактика гри, фізична і психологічна підготовка.

Велику увагу Федерація футболу України приділяє розробці навчально-методичного забезпечення викладання футболу у школі, у тому числі і гурткової роботи. Протягом 2008–2013 років були розроблені електронні мультимедійні програми: «Шкільний футбол» (2011 р.), «Твоє здоров'я – в твоїх руках» (2008 р.), «Футбол і здоров'я» (2008 р.), «Футбол – джерело здоров'я» (2008 р.), «Методичні матеріали для підготовки юних футболістів» (2008 р.), «Відбір на початкових етапах підготовки юних футболістів» (2008 р.); навчально-методичні посібники: «Поважай своє здоров'я» (2011 р.), «Fair Play – Чесна Гра» (2011 р.), «Фізичне виховання учнів 1–11 класів у процесі занять футболом» (2013 р.), які містять теоретичний матеріал, методики навчання елементам технічних, тактичних дій у футболі, фото і відеоматеріали, розробки з самостійного вивчення елементів тактики, необхідні вчителю моделі заповнення шкільної документації, планування і контролю динаміки фізичної і технічної підготовки учнів.

Аналіз сучасного стану організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу в школі дозволив визначити проблемні сторони:

- недосконалість законодавчого забезпечення розвитку футболу;
- неврегульованість механізму співпраці між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Федерацією футболу України, іншими суб'єктами діяльності у футболі, підприємствами, організаціями та установами у вирішенні питань, пов'язаних з розвитком футболу;
- згортання програми впровадження у загальноосвітніх навчальних закладах уроків фізичної культури з елементами футболу;
- неналежні умови для занять футболом у загальноосвітніх навчальних закладах, оскільки більшість шкільних майданчиків знаходяться в непридатному стані та є травмонебезпечними;
- відсутність централізованих програм будівництва майданчиків із природним і штучним покриттям для шкільного футболу, забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів футбольними м'ячами,

наборами інвентарю, екіпіровки та методичних матеріалів;

- розбалансованість системи залучення дітей та молоді до масових занять футболом за місцем проживання та у місцях масового відпочинку населення;
- відсутність належної кількості облаштованих та доступних місць для занять футболом різних груп населення;
- малоефективні дії держави, громадськості та приватного сектору щодо популяризації занять футболом у дитячому та молодіжному середовищі;
- недостатня кількість сучасних спортивних споруд вітчизняного футболу, які належать до державної або комунальної власності, та невідповідність міжнародним стандартам переважної більшості існуючих таких споруд.
- невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу.

Вивчення документів планування з фізичної культури показало, що календарні плани, в яких основним є оптимальний розподіл навчальних годин за елементами програмного матеріалу, у більшості випадків складаються формально і не забезпечують творчого його використання в роботі. Між тим, передові вчителі, готуючи ці документи, враховують як можливості матеріальної бази школи, так і особливості фізичного розвитку та підготовленості учнів, оскільки складаються вони для кожного класу окремо. У більшості обстежених шкіл календарні плани для паралельних класів фактично нічим не відрізняються [7].

Висновки:

1. Шкільний футбол, на сьогодні, є одним з найбільш дієвих механізмів масового залучення дітей до занять футболом та підвищення їх рухової активності. Ефективне функціонування системи шкільної футбольної освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, кадрового, науково-методичного, фінансового, матеріально-технічного забезпечення.

2. За останні роки відбувся стрімкий розвиток організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу в загальноосвітніх навчальних закладах. Значну роль у цьому розвитку зіграли Договори між Міністерством освіти і науки України та Федерацією футболу України.

Однак, на сьогодні, залишається ряд невирішених питань організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу, а саме:

- невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу;
- стан спортивного інвентарю, обладнання, спортивних споруд та їх повна відсутність;
- рівень професійної підготовки вчителя, який викладає гурткові заняття з футболу в школі;
- значна кількість розроблених методичних матеріалів не відповідає вимогам сучасної школи та не є системним продовженням змісту варіативних модулів з фізичної культури.

3. Для підвищення ефективності впровадження футболу в загальноосвітні навчальні заклади необхідна система, яка б визначала як організаційне (вибір та підготовку місць для занять, матеріально-технічне забезпечення, побудову занять, керівництво групою,

добір методів навчання), так і методичне (наявність державних програм, які відповідають сучасним вимогам, планування роботи, розклад занять, методичні рекомендації та ін.) забезпечення гурткової роботи з футболу.

Перспективи подальших досліджень. Актуальними є подальші дослідження з удосконалення організаційно-методичного забезпечення гурткових занять з футболу у загальноосвітніх навчальних закладах.

Список використаної літератури:

1. Віхров К. Л. Футбол у школі: Навчально-методичний посібник / К. Л. Віхров, М. Д. Зубалій, Є. В. Столітенко. – К.: Комбі ЛТД, 2004. – 256 с.
2. Договір про взаємодію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Федерації футболу України в розвиток шкільного футболу в загальноосвітніх навчальних закладах України в 2013–2016 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/actually/18993-boris-geebrovskiy-pidpisav-dogovir-mige-ministerstvom-osviti-i-nauki,-molodi-ta-sportu-i-federatsieyu-futbolu-ukrayini>.
3. Давиденко Е. В. Соразмерность уровня проявления двигательных способностей младших школьников и нормативных требований государственной системы оценки физической подготовленности / Е. В. Давиденко, И. А. Тюх // Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук.-теор. журн.]. – Харків: ХДАФК, 2006. – № 9. – С. 27–30.
4. Маглований А. Системне уявлення про здоров'я людини / А. Маглований, О. Дуліба // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Збірник наукових праць. Рівне: РВЦ Міжнародного університету «РЕГ» імені академіка Степана Дем'янчука, 2003. – Ч. 1. – С. 192–196.
5. Навчальна програма для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України № 904 «Про схвалення Комплексної програми розвитку футболу на 2004–2008 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/904-2004-p>.
7. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом: [навч. посіб.] / Є. В. Столітенко, Т. П. Черевко. – К., 2013. – 304 с.
8. Угніч І. В. Концептуальні напрями вдосконалення шкільного фізичного виховання / І. В. Угніч // Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук.-теор. журн.]. – Харків: ХДАФК, 2010. – № 3. – С. 172 с.
9. Фізична культура в школі: 5–11 класи: [методичний посібник] / за заг. ред. С. М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.
10. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.21 «Олімпійський і професійний спорт» / В. В. Шаленко. – Харків, 2005. – 20 с.

Стаття надійшла до редакції: 10.05.2014 р.

Опубліковано: 25.06.2014 р.

Анотація. Томенко О. А., Деменков Д. В. **Современное состояние организационно-методического обеспечения секционных занятий по футболу со школьниками.** Цель: исследовать современное состояние организационно-методического обеспечения секционных занятий по футболу со школьниками. **Материал и методы:** анализ научно-методической и специальной литературы, материалов сети Интернет, педагогическое наблюдение. **Результаты:** рассмотрены вопросы современного состояния организационно-методического обеспечения секционных занятий по футболу со школьниками. Освещены вопросы нормативно-правового, методического, организационного обеспечения секционных занятий по футболу. **Выводы:** Определен ряд нерешенных вопросов организационно-методического обеспечения секционных занятий по футболу. С целью повышения эффективности внедрения футбола в общеобразовательные учебные учреждения определены направления усовершенствования организационно-методического обеспечения в пределах секционной работы по футболу.

Ключевые слова: школьники, организационно-методическое обеспечение, кружковые занятия футболом.

Abstract. Tomenko O., Demenkov D. **The current state of organizational and methodological support of study group in football with secondary school students.** Purpose: to study the current state of organizational and methodological support of study group in football with secondary school students. **Material:** the analysis of the regulatory system and professional scientific and methodological literature is made, materials of the Internet, pedagogical supervision. **Results:** the current state of organizational and methodological support of study group in football with secondary school students is discussed. The problems of regulatory system, methodological and organizational support of study group in football with secondary school students are highlighted. **Conclusions:** a number of open issues of organizational and methodological support of study group in football with secondary school students is defined. In order to improve the implementation of football into general educational process, ways of improving organizational and methodological support of study group in football with secondary school students are given.

Keywords: schoolchildren, organizational and methodological support, study group in football.

References:

1. Vikhrov K. L., Zubaliy N. D., Stolitenko E. V. *Futbol u shkoli [Football at school]*, Kiev, 2004, 256 p. (ukr)
2. *Dogovir pro vzajemodiy Ministerstva osvity i nauki molodi ta sporty Ykraiyny ta Federacii futbolu Ykraiyny v rozvitok shkilnogo futbolu v zagalnoosvitnih navcalnyh zakladah Ykraiyny v 2013–2016 rokah [An agreement on cooperation between the Ministry of education and science, youth and sports of Ukraine and the football Federation of Ukraine in the development of school football in the secondary schools of Ukraine in 2013–2016 years]*, Access mode: <http://www.mon.gov.ua/ua/actually/18993-boris-geebrovskiy-pidpisav-dogovirmige-ministerstvom-osviti-i-nauki,-molodi-ta-sportu-i-federatsieyu-futbolu-ukrayini>. (ukr)
3. Davydenko E. V., Touch I. A. *Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sportbulletin]*, Kharkov, 2006, vol. 9, pp. 27–30. (ukr)
4. Maglovanyi A., Duliba O. *Maglovaniy A. Sistemne yjavenlja pro zdorovja ludyny [A systematic view on human health]*, Rivne, 2003, vol. 1, pp. 192–196. (ukr)
5. *Navcalna programa dlya gurtkiv z futbolu v 1–11 klasah zagalnoosvitnih navcalnyh zakladiv [Training program for clubs in football in 1 to 11 grades of secondary schools]*, Access mode: <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>. (ukr)
6. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 904 «Pro shvalenya Kompleksnoi programy rozvitku futbolu na 2004–2008 roki» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine no. 904 "On approval of Complex program of football development for 2004–2008"]*, Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/904-2004-p>. (ukr)
7. Stolitenko E. V., Cherevko T. P. *Fizihne vyhovanya ucniv 1–11 klasiv u procesi zanyat futbolom [Physical training of pupils of grades 1–11 in the process of playing football]*, Kiev, 2013, 304 p. (ukr)
8. Ugnich I. V. *Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhanskyi science and sportbulletin]*, Kharkov, 2010, vol. 3, 172 p. (ukr)

9. Dyatlenko S. M. *Fizichna kultura v shkoli 5–11 klasi* [Physical culture at school: 5–11 classes], Kiev, 2011, 368 p. (ukr)
10. Shalenko V. V. *Formuvannya ruhovyh yakosti ta texnihnoi pidgotovlenosti shkolyariv protyagom bezpererвної futbolnoi osvity : avtoref. dis. kand. nauk z fiz. vikhovannya i sportu* [The formation of motor skills and technical preparation of schoolchildren for continuous soccer training : Authors thesis], Kharkov, 2005, 20 p. (ukr)

Received: 10.05.2014.

Published: 25.06.2014.

Олександр Анатолійович Томенко: д. фіз. вих., доцент; Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, інститут фізичної культури і спорту: вул. Роменська 87, м. Суми, 40002, Україна.

Александр Анатольевич Томенко: д. физ. восп., доцент; Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренка: ул. Роменская 87, г. Сумы, 40002, Украина.

Alexander Tomenko: Doctor of Science (Physical Education and Sport), Associate Professor; Sumy state pedagogical University name is A. S. Makarenko: Romenskaya str. 87, Sumy, 40002, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-1097-965X

E-mail: rehabsc@rambler.ru

Денис Вікторович Деменков: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, інститут фізичної культури і спорту: вул. Роменська 87, м. Суми, 40002, Україна.

Денис Викторович Деменков: Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренка: ул. Роменская 87, г. Сумы, 40002, Украина.

Denis Demenkov: Sumy state pedagogical University name is A. S. Makarenko: Romenskaya str. 87, Sumy, 40002, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0001-5683-0052

E-mail: denisdemenkov1@mail.ru

Бібліографічний опис статті:

Томенко О. А. Сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами / О. А. Томенко, Д. В. Деменков // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 3. – С. 101–105. dx.doi.org/10.15391/snsv.2014-3.020

